

BALTA A DEMIR proti TURECKU (č. 48628/12)

Rozsudek z 23. června 2015

Využití svědecké výpovědi anonymního svědka, aniž by byl handicap tím způsobený obhajobě kompenzován s ohledem na to, že obžalovaný nemohl být s tímto svědkem konfrontován. Dne 5. června 2009 prokurátor vyslýchal anonymního svědka v souvislosti s vyšetřováním činnosti ilegální Strany kurdských pracujících (PKK). Svědek tvrdil, že identifikoval oba stěžovatele jako její členy. 22. června 2009 byli stěžovatelé zadrženi a dáni do vazby. O tři dny později jej prokurátor podrobil výslechu v souvislosti s jejich napojením na PKK. Během výslechu popírali tvrzení anonymního svědka, že jsou členy PKK. Právní zástupce pana Demira žádal, aby jim byla sdělena identita anonymního svědka. Tentýž den byli oba stěžovatelé propuštěni na svobodu. V blíže neurčený den oba stěžovatelé a dalších 14 osob bylo obžalováno z trestného činu členství v PKK.

Dne 16. září 2009 vyšetřovací soudce provedl výslech anonymního svědka, a to v nepřítomnosti veřejnosti tak, jak to umožňuje ustanovení § 58 trestního řádu a zákon na ochranu svědků. 20. října 2010 oba stěžovatelé popřeli všechny body obžaloby a ohradili se též proti způsobu, jakým byl vyslechnut anonymní svědek. Nazítří byli odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání šesti let a tří měsíců za členství v nelegální organizaci. Kasační soud posléze odsuzující rozsudek potvrdil.

Před ESLP se stěžovatelé dovolávali práv zaručených článkem, zejména právo na spravedlivé řízení a na výslech svědků, když tvrdili, že jim nebylo umožněno v žádném stadiu řízení klást otázky anonymnímu svědku, jehož tvrzení bylo podle jejich názoru základem pro jejich odsouzení.

ESLP připomněl, že práva obhajoby obsahují obecné pravidlo, podle kterého má obžalovaný mít odpovídající možnost popřít svědectví a klást otázky svědku obžaloby, buď během výslechu daného svědka, nebo později během řízení. ESLP jasně vyložil ve své judikatuře kritéria, která musí být aplikována v případech týkajících se svědků, kteří se fyzicky neúčastní soudního řízení (rozsudek velkého senátu ve věci *Al-Khawaja and Tahery proti Spojenému království* ze dne 15. prosince 2011).

V první řadě, ESLP musí ověřit, zda pro neumožnění obhajobě klást svědku otázky existovaly dobré důvody. Pak následuje zvážení, zda svědectví nepřítomného svědka bylo jediným nebo rozhodujícím důkazem proti obžalovanému. A konečně, řízení lze pokládat v jeho celku za spravedlivé, pokud byly zajištěny dostatečné procesní prostředky umožňující obhajobě řádně zvážit hodnověrnost podaného svědectví.

V daném případě ESLP musel konstatovat, že spis neobsahuje okolnosti, za kterých byla svědku zajištěna anonymita ani orgán, který rozhodnutí v tomto ohledu učinil, a vláda tuto okolnost nijak neosvětlila. ELSP poznamenal, že anonymní svědek nebyl vyslýchán v průběhu hlavního líčení, nýbrž vyšetřovacím soudcem v nepřítomnosti veřejnosti.

Vyšetřovací soudce neuvedl žádné důvody, proč byla anonymita svědka zachována nebo proč jeho svědectví bylo podáno v nepřítomnosti obhajoby. Soudce pouze uvedl, že svědek svědčil za zavřenými dveřmi. Podobně trestní soud neuvedl žádné důvody, které ho vedly k zachování anonymity svědka a jeho nevyslechnutí v přítomnosti obhajoby. Mimoto, když odmítl žádost obhajoby, aby byl svědek vyslechnut, soud pouze podotkl, že jeho identitu nelze odhalit a že jeho svědecká výpověď byla vzata na základě soudních instrukcí soudcem. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy neprokázaly, že by se snažily

zjistit, proč byla svědku udělena anonymita a proč nesvědčil v přítomnosti obhajoby, neexistoval podle názoru ESLP dobrý důvod k tomu, aby bylo obhajobě zabráněno klást svědku otázky. ESLP poznamenal, že soudy opřely svůj verdikt o vině stěžovatelů o další důkazní materiál. Nicméně, i když výpověď anonymního svědka nebyla jediným důkazem, šlo o důkaz rozhodující. Jejich názor, že mezi stěžovateli a ilegální organizací existovalo spojení, spočíval zásadně právě na výpovědi tohoto svědka. ESLP poznamenal, že vzhledem k tomu, že svědek před soud nikdy nepředstoupil, soudci neměli možnost přímo posoudit jeho důvěryhodnost a věrohodnost jeho výpovědi. Kromě toho stěžovatelé a jejich právní zástupci nemohli v žádném stadiu řízení svědku položit otázky a případně jeho věrohodnost zpochybnit. ESLP v tomto kontextu podotkl, že v případech, kdy soudce připustí, aby svědek vypovídal v nepřítomnosti obhajoby, anonymní svědek může být vyslechnut v místnosti mimo hlavní líčení prostřednictvím video konference, aby mu obžalovaný mohl klást otázky. Avšak v daném případě toto procesní opatření soud nenařídil a nijak své rozhodnutí odůvodnil. Vskutku, platí obecné pravidlo, že opatření omezující práva obhajoby musí být přísně nezbytná. Pokud to okolnosti dovolují, je třeba vždy aplikovat volnější opatření. Avšak odůvodnění trestního soudu se nezmiňovalo o tom, že méně přísné opatření bylo soudem zvažováno. ESLP judikoval, že řízení vedené před národními orgány neposkytlo stěžovatelům záruky schopné vyrovnat omezené procesní možnosti obhajoby. V daném případě tedy došlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s článkem 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.